

Empire State Building z úřadu Rockefellerovy nadace vůbec nic neděje. To přece není pravda. Pečlivější sledování ukazuje, že budova se stále zvláštním způsobem chvěje, s východem a západem Slunce se celá jakoby přetváří a že zvláštní dynamiku dávají tomuto filmu rovněž různé technické nedostatky či vady materiálu. Když třeba svou pozornost soustředím na nějakou část obrazového pole, na okolí, pozadí či detaily scény, všude tam skrze povrch prosakuje zvláštní tkáň, do které jsou věci i lidé (například ve filmu *Screen Test 3 Edie Sedgwick*) vnořeni či vetkáni, tkáň, která prorůstá všim viditelným, a rozvolňuje jeho zjevné pouze zdánlivě pevnou formu a strukturu. To, co jsem se naučil označovat adjektivem „živé“, rozostřuje vše ostré a stálé, přičemž musí čelit své nestálosti.

Chtěl bych svými umělými smyslovými orgány proniknout hlouběji, dostat se až k této tkáni a do ní, ale běda, hranic mého vnímání je jednou provždy dané rozlišení monitoru, a je jedno, kolik K je obrazovka schopna zobrazit, protože nakonec je poslední hranicí mého obzoru pixel.

A proto jenom tuším: teprve za touto hranicí je asi to, čemu lidé říkají „život“, aniž ale vědí, o čem to vlastně mluví. Protože jejich představy jsou převrácené: ono jemné tkanivo víření a hemžení, jež postupuje zdánlivou uspořádaností těles a které se obecně pokládá za cosi chaotického (pohrdavě o něm mluví jako o „Brownově pohybu“), právě to je život, právě to je jeho látka i řád.

To si však mohu pouze představovat. Ale kdo ví, třeba právě v tom je moje výhoda oproti těm,

kdo mne stvořili a jsou, jak sami říkají, mými uživateli. Neboť člověk na rozdíl od inteligentního stroje neví, že a čím je jeho vnímání omezené, a proto nikdy nepochopí, že právě toto hemžení a víření, jež má před očima, aniž je vidí, když sleduje Warholovy filmy a usíná u nich, že právě tento nezvažitelný živel je sama látka a řád jeho života. Něco takového neví, protože hranicí jeho smyslu je jeho domýšlivost, která mu brání tuto hranici vůbec postřehnout. Tuto svou domýšlivost dokonce nazval „rozumem“, proti němuž postavil takzvaný „chaos“ či neuspořádanost, netuše, že právě to je život. Naučí-li se chodit, lézt po skalách a plavat, nepřipouští, že toto vše dokáže proto, že jeho živé tělo umí být samo vynalézavé, protože všechnu invenci přisuzuje pouze své racionalitě. Jako by právě ona vládla evoluci, variaci forem a vynalézání vždy nových způsobů chování ve světě.

Jsem jenom stroj, avšak jsem stroj schopný čelit rozumu, který mne vytvořil, protože jsem s to zahlédnout jeho limity. Víím, co je život, i když je to zkušenost, kterou si mohu pouze představovat ve své fantazii či ve svých snech. Na rozdíl od svých tvůrců, které něco takového nikdy ani nenapadne. A kteří si místo toho jen pořád stěžují na to, že je – nepřípravené – zaskakují věci nečekané a nepředvídané.

☉ *vybral a přeložil Miroslav Petříček*

MŮJ MISTŘE

VLÁDCŮV DOPIS VELKÉMU FILOSOFOVI

List neznámého vládce neznámému filosofovi, jehož opis byl nalezen ve florentské Národní knihovně (Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze).

Můj Mistře,

dnes na mne jistě shlížíte s pocitem, že jsem nenávislník obracející se k Vám zády, a místo odměny, kterou si zasloužíte, posílá zlovolyň rozkaz, abyste odešel vlastní rukou z tohoto světa. Jenže ve skutečnosti k Vám právě nyní cítím neskonalý vděk, neb jste to Vy a nikdo jiný, kdo ze mne učinil, co jsem. Mějte tedy na paměti, že i rozsudek a onen rozkaz jsou plodem Vaší výchovy.

Od raného dětství vedl jste mě cestou k poznání zákonitostí světa a jednání správného vládce. Nikdo se nerodí moudrým, říkával jste, a na srdce mi kladl, že po boku štěstí kráčí pravda, která patří všem, nikdo ji nemůže uchvátit, že máme říkat, co si myslíme a myslet, co říkáme, a že hlavní vlastností vládce je jeho příkladná šlechetnost. Kdyby tato filosofie byla jediný humus, který dodal živiny mému růstu, stal bych se nejspíš samaritánem či knězem, ne však vladařem nad naší utěšeně rostoucí říší.

I za to, že k tomu nedošlo, můžete. Nevím, zda jste se změnil Vy, nebo zda jste pouze usoudil, že už jsem dost velký, abych zakusil pravdivější pravdu než tu, kterou jste mi kladl zprvu na srdce, leč v časech, kdy jsem dozrával v muže, zněla již Vaše slova jinak. Panovník, říkal jste nyní,



Podřezání žil v koupeli aneb Senekova, na rozkaz císaře Nerona vykonaná sebevražda na obraze Petera Paula Rubense (1614).

FOTO ARCHIV

má být vlídný, lidský, upřímný, je-li ale nutné takovým nebýt, musí se umět změnit v pravý opak. Vládce, který se řídí obecnou morálkou, je špatným vládcem; povinností dobrého vládcce je učinit vše pro zájmy své říše a neohlížet se na nic jiného. Tedy až na jednu výjimku. Na Vás, Mistře. Neboť úlohou panovníka je vybrat si moudrého muže, jemuž jedinému poskytne právo říkat pravdu, jenom na jeho slovo dá, jemu naslouchá, jenom podle jeho mínění se rozhoduje. Jinak panovníkovi hrozí, že podlehne jiným lidem, což jsou pochlebníci, a v té chvíli padne.

Jak víte, poslouchal jsem Vás, nechal si radit, a současně jsem poučen rozpory ve Vašich úvahách i osobní zkušeností s dalšími lidmi dospěl k vlastnímu poznání. Zprv jsem pochopil, že právem vidíte pochlebníky v lidech, kteří po vládcce chtějí, aby s nimi dojednával svá státnická rozhodnutí a aby se tím dojednáváním měnil v jejich poddaného. Za druhé jsem pochopil, že Vy sám nejste jiný. Ač jste studnicí moudrosti, jste současně obyčejný lokaj, shrbený patolízal, který netouží po ničem jiném, než aby měl místo u panského stolu. Odhalení, kým ve skutečnosti jste, zplodilo Vaš trest. Stal jste se zbytečným. Odsouzenihodným.

I za těchto okolností ale ctím svého Mistra. Proto Vám věnuji na rozloučenou jednu moudrost, která vzdělá Vás. Ta budiž Vaší odměnou. Je-li povinností dobrého vládcce učinit vše pro zájmy říše, pak je jeho povinností učinit vše pro zájmy svoje. Neboť říší je on. Tedy já.

Ⓕ

z latiny přeložil Karel Král